

Wymagania edukacyjne z przyrody dla klasy 4 szkoły podstawowej 2024/2025

„Uczniowie zobowiązani są wykazać się zarówno wiedzą, jak i umiejętnościami z pozostałych wymagań i dodatkowo zrealizować zadania oraz projekty przewidziane dla wymagań Jesteś mistrzem”

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Z wypowiedzią	Prawie potrafię	Potrafię	Bez problemu	Jesteś mistrzem
Dział 1. Poznajemy warsztat przyrodnika						
Uczeń:						
1. Przyroda i jej składniki	1. Poznajemy składniki przyrody	<ul style="list-style-type: none"> wymienia dwa elementy przyrody nieożywionej wymienia dwa elementy przyrody ożywionej 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie pojęcia przyroda wymienia trzy niezbędne do życia składniki przyrody nieożywionej podaje trzy przykłady wytworów działalności człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy ożywionych elementów przyrody wskazuje w najbliższym otoczeniu wytwory działalności człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady powiązań przyrody nieożywionej z przyrodą ożywioną klasyfikuje wskazane elementy na: ożywione składniki przyrody, nieożywione składniki przyrody oraz wytwory działalności człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, w jaki sposób zmiana jednego elementu przyrody może wpłynąć na jej pozostałe elementy
2. Jak poznawać przyrodę?	2. Jakimi sposobami poznajemy przyrodę?	<ul style="list-style-type: none"> wymienia zmysły umożliwiające poznawanie otaczającego świata 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia źródła informacji o przyrodzie podaje dwa przykłady informacji uzyskanych dzięki wybranym zmysłom 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje liczbę i rodzaj informacji uzyskiwanych za pomocą poszczególnych zmysłów określa rolę obserwacji w poznawaniu przyrody omawia etapy doświadczenia 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, w jakim celu prowadzi się doświadczenia i eksperymenty przyrodnicze wyjaśnia różnice między eksperymentem a doświadczeniem 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie obserwacji podejmuje próbę przewidzenia niektórych sytuacji i zjawisk, np. dotyczących pogody, zachowania zwierząt przeprowadza dowolne doświadczenie, posługując się instrukcją, zapisuje obserwacje i wyniki

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Z odpowiedzią	Prawie potrafię	Potrafię	Bez problemu	Jesteś mistrzem
3. Przyrządy i pomoce przyrodnika	3. Przyrządy i pomoce ułatwiające prowadzenie obserwacji	<ul style="list-style-type: none"> • podaje nazwy przyrządów służących do prowadzenia obserwacji w terenie • przeprowadza obserwację za pomocą lupy lub lornetki • notuje dwa/trzy spostrzeżenia dotyczące obserwowanych obiektów • dokonuje pomiaru z wykorzystaniem taśmy mierniczej 	<ul style="list-style-type: none"> • przyporządkowuje przyrząd służący do prowadzenia obserwacji do obserwowanego obiektu • wymienia propozycje przyrządów, które należy przygotować do prowadzenia obserwacji w terenie • określa charakterystyczne cechy obserwowanych obiektów • opisuje sposób użycia taśmy mierniczej 	<ul style="list-style-type: none"> • planuje miejsca dwóch/trzech obserwacji • proponuje przyrząd odpowiedni do obserwacji konkretnego obiektu 	<ul style="list-style-type: none"> • planuje obserwację dowolnego obiektu lub organizmu w terenie • omawia sposób przygotowania obiektu do obserwacji mikroskopowej 	<ul style="list-style-type: none"> • przygotowuje notatkę na temat innych przyrządów służących do prowadzenia obserwacji, np. odległych obiektów lub głębin
4. Określamy kierunki geograficzne	4. W jaki sposób określamy kierunki geograficzne?	<ul style="list-style-type: none"> • podaje nazwy głównych kierunków geograficznych • wyznacza – na podstawie instrukcji słownej – główne kierunki geograficzne za pomocą kompasu • określa warunki wyznaczania kierunku północnego za pomocą gnomonu, czyli prostego patyka lub pręta, w słoneczny dzień 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje nazwy głównych kierunków geograficznych • przyporządkowuje skróty do nazw głównych kierunków geograficznych • określa warunki korzystania z kompasu • posługując się instrukcją, wyznacza główne kierunki geograficzne za pomocą gnomonu 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, co to jest widnokrąg • omawia budowę kompasu • samodzielnie wyznacza kierunki geograficzne za pomocą kompasu • wyjaśnia, w jaki sposób wyznacza się kierunki pośrednie 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady wykorzystania w życiu umiejętności wyznaczania kierunków geograficznych • porównuje dokładność wyznaczania kierunków geograficznych za pomocą kompasu i gnomonu • wyjaśnia, w jaki sposób tworzy się nazwy kierunków pośrednich 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia sposób wyznaczania kierunku północnego na podstawie położenia Gwiazdy Polarnej oraz innych obiektów w otoczeniu
	5. Określamy kierunki geograficzne za pomocą kompasu i gnomonu – lekcja w terenie					
Podsumowanie działu 1	6., 7. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Poznajemy warsztat przyrodnika”					
Dział 2. Poznajemy pogodę i inne zjawiska przyrodnicze						
Uczeń:						
1. Substancje wokół nas	8. Otaczają nas substancje	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje w najbliższym otoczeniu przykłady ciał stałych, cieczy i gazów • wskazuje w najbliższym otoczeniu po dwa przykłady ciał plastycznych, kruchych i sprężystych 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia stany skupienia, w których występują substancje • podaje dwa/trzy przykłady wykorzystania właściwości ciał stałych w życiu codziennym • podaje dwa przykłady występowania zjawiska rozszerzalności cieplnej ciał stałych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega zjawisko rozszerzalności cieplnej • podaje przykłady występowania zjawiska rozszerzalności cieplnej ciał stałych i cieczy oraz gazów 	<ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje ciała stałe ze względu na właściwości • wyjaśnia, na czym polega kruchość, plastyczność i sprężystość • porównuje właściwości ciał stałych, cieczy i gazów • opisuje zasadę działania termometru cieczowego 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, popierając swoje stanowisko przykładami z życia, dlaczego ważna jest znajomość właściwości ciał

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Z podpowiedzią	Prawie potrafię	Potrafię	Bez problemu	Jesteś mistrzem
2. Woda występuje w trzech stanach skupienia	9. Poznajemy stany skupienia wody	<ul style="list-style-type: none"> wymienia stany skupienia wody w przyrodzie podaje przykłady występowania wody w różnych stanach skupienia omawia budowę termometru odczytuje wskazania termometru wyjaśnia, na czym polega krzepnięcie i topnienie 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia zasadę działania termometru przeprowadza, zgodnie z instrukcją, doświadczenia wykazujące: <ul style="list-style-type: none"> wpływ temperatury otoczenia na parowanie wody obecność pary wodnej w powietrzu wyjaśnia, na czym polega parowanie i skraplanie wody 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki wpływające na szybkość parowania formułuje wnioski na podstawie przeprowadzonych doświadczeń przyporządkowuje stan skupienia wody do wskazań termometru 	<ul style="list-style-type: none"> dokumentuje doświadczenia według poznanego schematu podaje znane z życia codziennego przykłady zmian stanów skupienia wody przedstawia w formie schematu zmiany stanu skupienia wody w przyrodzie 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia zmiany stanów skupienia wody podczas jej krążenia w przyrodzie, posługując się wykonanym przez siebie rysunkiem
3. Składniki pogody	10. Poznajemy składniki pogody	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przynajmniej trzy składniki pogody rozpoznaje na dowolnej ilustracji rodzaje opadów wyjaśnia, dlaczego burze są groźne 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co nazywamy pogodą wyjaśnia pojęcia: upał, przymrozek, mróz podaje nazwy osadów atmosferycznych 	<ul style="list-style-type: none"> podaje, z czego są zbudowane chmury rozdziela rodzaje osadów atmosferycznych na ilustracjach wyjaśnia, czym jest ciśnienie atmosferyczne wyjaśnia, jak powstaje wiatr 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jak tworzy się nazwę wiatru rozpoznaje na mapie rodzaje wiatrów wykazuje związek pomiędzy porą roku a występowaniem określonego rodzaju opadów i osadów 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia różnice między opadami a osadami atmosferycznymi
4. Obserwujemy pogodę	11. Obserwujemy pogodę	<ul style="list-style-type: none"> dobiera odpowiednie przyrządy służące do pomiaru trzech składników pogody odczytuje temperaturę powietrza z termometru cieczowego odczytuje symbole umieszczone na mapie pogody 	<ul style="list-style-type: none"> zapisuje temperaturę dodatnią i ujemną omawia sposób pomiaru ilości opadów podaje jednostki, w których wyraża się składniki pogody określa aktualny stopień zachmurzenia nieba na podstawie obserwacji opisuje tęczę 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przyrządy służące do obserwacji meteorologicznych 	<ul style="list-style-type: none"> odczytuje prognozę pogody przedstawioną za pomocą znaków graficznych określa kierunek wiatru na podstawie obserwacji 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie opisu przedstawia – w formie mapy – prognozę pogody dla Polski przygotowuje możliwą prognozę pogody dla swojej miejscowości na następny dzień
	12. Obserwacja i pomiar składników pogody – lekcja w terenie	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia stopień zachmurzenia za pomocą symboli przedstawia rodzaj opadów za pomocą symboli 				

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Z odpowiedzią	Prawie potrafię	Potrafię	Bez problemu	Jesteś mistrzem
5. „Wędrowka” Słońca po niebie	13. „Wędrowka” Słońca po niebie 14. Jak zmieniają się pogoda i przyroda w ciągu roku? – lekcja w terenie	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: wschód Słońca, zachód Słońca • rysuje „drogę” Słońca na niebie • podaje daty rozpoczęcia kalendarzowych pór roku • podaje po trzy przykłady zmian zachodzących w przyrodzie ożywionej w poszczególnych porach roku 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia pozorną wędrowkę Słońca nad widnokretem • omawia zmiany temperatury powietrza w ciągu dnia • wyjaśnia pojęcia: równonoc, przesilenie • omawia cechy pogody w poszczególnych porach roku 	<ul style="list-style-type: none"> • określa zależność między wysokością Słońca a temperaturą powietrza • określa zależność między wysokością Słońca a długością cienia • wyjaśnia pojęcie górowanie Słońca • omawia zmiany w pozornej wędrowce Słońca nad widnokretem w poszczególnych porach roku 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia zmiany długości cienia w ciągu dnia • porównuje wysokość Słońca nad widnokretem oraz długość cienia podczas górowania w poszczególnych porach roku 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady praktycznego wykorzystania wiadomości dotyczących zmian temperatury i długości cienia w ciągu dnia, np. wybór ubrania, pielęgnacja roślin, ustawienie budy dla psa
Podsumowanie działu 2	15., 16. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Poznajemy pogodę i inne zjawiska przyrodnicze”					
Dział 3. Poznajemy świat organizmów						
Uczeń:						
1. Organizmy mają wspólne cechy	17. Poznajemy budowę i czynności życiowe organizmów	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, po czym rozpoznaje się organizm • wymienia przynajmniej trzy czynności życiowe organizmów • omawia jedną wybraną przez siebie czynność życiową organizmów • odróżnia przedstawione na ilustracji organizmy jednokomórkowe od organizmów wielokomórkowych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: organizm jednokomórkowy, organizm wielokomórkowy • podaje charakterystyczne cechy organizmów • wymienia czynności życiowe organizmów • rozpoznaje na ilustracji wybrane organy/narządy 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia hierarchiczną budowę organizmów wielokomórkowych • charakteryzuje czynności życiowe organizmów • omawia cechy rozmnażania płciowego i bezpłciowego 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady różnych sposobów wykonywania tych samych czynności przez organizmy, np. ruch, wzrost • porównuje rozmnażanie płciowe z rozmnażaniem bezpłciowym 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia podział organizmów na pięć królestw
2. Organizmy różnią się sposobem odżywiania	18. W jaki sposób organizmy zdobywają pokarm?	<ul style="list-style-type: none"> • określa, czy podany organizm jest samożywny czy cudzożywny • podaje przykłady organizmów cudzożywnych: mięsożernych, roślinożernych i wszystkożernych 	<ul style="list-style-type: none"> • dzieli organizmy cudzożywne ze względu na rodzaj pokarmu • podaje przykłady organizmów roślinożernych • dzieli mięsożerców na drapieżniki 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: organizm samożywny, organizm cudzożywny • wymienia cechy roślinożerców • wymienia, podając przykłady, sposoby 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia sposób wytwarzania pokarmu przez rośliny • określa rolę, jaką odgrywają w przyrodzie zwierzęta odżywiające się szczątkami glebowymi 	<ul style="list-style-type: none"> • prezentuje – w dowolnej formie – informacje na temat pasożytnictwa w świecie roślin podaje przykłady obrony przed wrogami w świecie roślin i zwierząt

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Z wypowiedzią	Prawie potrafię	Potrafię	Bez problemu	Jesteś mistrzem
	19. Poznajemy zależności pokarmowe między organizmami	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na ilustracji charakterystyczne cechy drapieżników układa łańcuch pokarmowy z podanych organizmów układa jeden łańcuch pokarmowy na podstawie analizy sieci pokarmowej 	<p>i padlinożerców wyjaśnia, na czym polega wszystkożerność</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym są zależności pokarmowe podaje nazwy ogniw łańcucha pokarmowego 	<p>zdobywania pokarmu przez organizmy cudzożywne</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady zwierząt odżywiających się szczątkami glebowymi wymienia przedstawicieli pasożytów wyjaśnia nazwy ogniw łańcucha pokarmowego 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega pasożytnictwo omawia rolę destruentów w łańcuchu pokarmowym 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to jest sieć pokarmowa uzasadnia, że zniszczenie jednego z ogniw łańcucha pokarmowego może doprowadzić do wyginięcia innych ogniw
3. Rośliny i zwierzęta wokół nas	20. Obserwujemy rośliny i zwierzęta	<ul style="list-style-type: none"> wymienia korzyści wynikające z uprawy roślin w domu i ogrodzie podaje przykłady zwierząt hodowanych przez człowieka w domu podaje przykład drobnego zwierzęcia żyjącego w domu rozpoznaje trzy zwierzęta żyjące w ogrodzie 	<ul style="list-style-type: none"> podaje trzy przykłady roślin stosowanych jako przyprawy do potraw wyjaśnia, dlaczego decyzja o hodowli zwierzęcia powinna być dokładnie przemyślana omawia zasady opieki nad zwierzętami podaje przykłady dzikich zwierząt żyjących w mieście wykonuje zielnik, w którym umieszcza pięć okazów 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje wybrane rośliny doniczkowe wyjaśnia, jakie znaczenie ma znajomość wymagań życiowych uprawianych roślin określa cel hodowania zwierząt w domu wyjaśnia, dlaczego nie wszystkie zwierzęta możemy hodować w domu wskazuje źródła informacji na temat hodowanych zwierząt wyjaśnia, dlaczego coraz więcej dzikich zwierząt przybywa do miast 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje szkodliwość zwierząt zamieszkujących nasze domy formułuje apel do osób mających zamiar hodować zwierzę lub podarować je w prezencie 	<ul style="list-style-type: none"> prezentuje jedną egzotyczną roślinę (ozdobną lub przyprawową), omawiając jej wymagania życiowe przygotowuje ciekawostki i dodatkowe informacje na temat zwierząt, np. omówienie najszybszych zwierząt
Podsumowanie działu 3	21., 22. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Poznajemy świat organizmów”					
Dział 4. Odkrywamy tajemnice ciała człowieka						
Uczeń:						
1. Trawienie i wchłanianie pokarmu	23. Poznajemy składniki pokarmu	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady produktów bogatych w białka, cukry, tłuszcze, witaminy omawia znaczenie wody dla organizmu 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia składniki pokarmowe przyporządkowuje podane pokarmy do wskazanej grupy pokarmowej 	<ul style="list-style-type: none"> omawia rolę składników pokarmowych w organizmie wymienia produkty zawierające sole mineralne 	<ul style="list-style-type: none"> omawia rolę witamin omawia rolę soli mineralnych w organizmie 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia wybrane objawy niedoboru jednej z poznanych witamin

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Z odpowiedzią	Prawie potrafię	Potrafię	Bez problemu	Jesteś mistrzem
	24. Jak przebiega trawienie i wchłanianie pokarmu?	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na modelu położenie poszczególnych narządów przewodu pokarmowego wyjaśnia, dlaczego należy dokładnie żuć pokarm uzasadnia konieczność mycia rąk przed każdym posiłkiem 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia narządy budujące przewód pokarmowy omawia rolę układu pokarmowego podaje zasady higieny układu pokarmowego 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie trawienia opisuje drogę pokarmu w organizmie omawia, co dzieje się w organizmie po zakończeniu trawienia pokarmu 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia rolę enzymów trawiennych wskazuje narządy, w których zachodzi mechaniczne i chemiczne przekształcanie pokarmu 	<ul style="list-style-type: none"> omawia rolę narządów wspomagających trawienie
2. Układ krwionośny transportuje krew	25. Jaką rolę odgrywa układ krwionośny?	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na schemacie serce i naczynia krwionośne wymienia rodzaje naczyń krwionośnych mierzy puls podaje dwa przykłady zachowań korzystnie wpływających na pracę układu krążenia 	<ul style="list-style-type: none"> omawia rolę serca i naczyń krwionośnych pokazuje na schemacie poszczególne rodzaje naczyń krwionośnych 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia funkcje układu krwionośnego wyjaśnia, czym jest tętno omawia rolę układu krwionośnego w transporcie substancji w organizmie 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jak należy dbać o układ krwionośny podaje przykłady produktów żywnościowych korzystnie wpływających na pracę układu krwionośnego 	<ul style="list-style-type: none"> proponuje zestaw prostych ćwiczeń poprawiających funkcjonowanie układu krwionośnego
3. Układ oddechowy zapewnia wymianę gazową	26. Jak oddychamy?	<ul style="list-style-type: none"> pokazuje na modelu lub planszy dydaktycznej położenie narządów budujących układ oddechowy wymienia zasady higieny układu oddechowego 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia narządy budujące drogi oddechowe wyjaśnia, co dzieje się z powietrzem podczas wędrówki przez drogi oddechowe określa rolę układu oddechowego opisuje zmiany w wyglądzie części piersiowej tułowia podczas wdechu i wydechu 	<ul style="list-style-type: none"> określa cel wymiany gazowej omawia rolę poszczególnych narządów układu oddechowego wyjaśnia, dlaczego drogi oddechowe są wyściełane przez komórki z rzęskami 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega współpraca układów pokarmowego, krwionośnego i oddechowego 	<ul style="list-style-type: none"> planuje i prezentuje doświadczenie potwierdzające obecność pary wodnej w wydychanym powietrzu
4. Szkielet i mięśnie umożliwiają ruch	27. Jakie układy narządów umożliwiają organizmowi ruch?	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na sobie, modelu lub planszy elementy szkieletu wyjaśnia pojęcie stawy omawia dwie zasady higieny układu ruchu 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia elementy budujące układ ruchu podaje nazwy i wskazuje główne elementy szkieletu wymienia trzy funkcje szkieletu wymienia zasady higieny układu ruchu 	<ul style="list-style-type: none"> podaje nazwy głównych stawów u człowieka wyjaśnia, w jaki sposób mięśnie są połączone ze szkieletem 	<ul style="list-style-type: none"> na modelu lub planszy wskazuje kości o różnych kształtach omawia pracę mięśni szkieletowych 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego w okresie szkolnym należy szczególnie dbać o prawidłową postawę ciała

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Z odpowiedzią	Prawie potrafię	Potrafię	Bez problemu	Jesteś mistrzem
5. Układ nerwowy kontroluje pracę organizmu	28. Jak organizm odbiera informacje z otoczenia? Narząd wzroku	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na planszy położenie układu nerwowego wskazuje na planszy lub modelu położenie narządów zmysłów wymienia zadania narządów smaku i powonienia wymienia, podając przykłady, rodzaje smaków wymienia dwa zachowania wpływające niekorzystnie na układ nerwowy 	<ul style="list-style-type: none"> omawia rolę poszczególnych narządów zmysłów omawia rolę skóry jako narządu zmysłu wymienia zasady higieny oczu i uszu 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na planszy małżowinę uszną, przewód słuchowy i błonę bębenkową omawia zasady higieny układu nerwowego 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia zadania mózgu, rdzenia kręgowego i nerwów wyjaśnia, w jaki sposób układ nerwowy odbiera informacje z otoczenia podaje wspólną cechę narządów węchu i smaku wskazuje na planszy drogę informacji dźwiękowych uzasadnia, że układ nerwowy koordynuje pracę wszystkich narządów zmysłów na podstawie doświadczenia formułuje wniosek dotyczący zależności między zmysłem smaku a zmysłem powonienia 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na planszy elementy budowy oka: soczewkę, siatkówkę i źrenicę omawia, korzystając z planszy, w jaki sposób powstaje obraz oglądanego obiektu
	29. Jak organizm odbiera informacje z otoczenia? Narządy: węchu, smaku, słuchu i dotyku					
6. Układ rozrodczy umożliwia wydawanie na świat potomstwa	30. Jak jest zbudowany układ rozrodczy?	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na planszy położenie narządów układu rozrodczego rozpoznaje komórki rozrodcze: męską i żeńską wyjaśnia pojęcie zapłodnienia 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia narządy tworzące żeński i męski układ rozrodczy określa rolę układu rozrodczego omawia zasady higieny układu rozrodczego wskazuje na planszy miejsce rozwoju nowego organizmu 	<ul style="list-style-type: none"> omawia rolę poszczególnych narządów układu rozrodczego 	<ul style="list-style-type: none"> omawia przebieg rozwoju nowego organizmu wskazuje na planszy narządy układu rozrodczego męskiego i układu rozrodczego żeńskiego 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny różnic w budowie układu rozrodczego żeńskiego i męskiego
7. Dojrzewanie to czas wielkich zmian	31. Dojrzewanie to czas wielkich zmian	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady zmian w organizmie świadczących o rozpoczęciu okresu dojrzewania u własnej płci podaje dwa przykłady zmian w funkcjonowaniu skóry w okresie dojrzewania 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia zmiany fizyczne zachodzące w okresie dojrzewania u dziewcząt i chłopców omawia zasady higieny, których należy przestrzegać w okresie dojrzewania 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje zmiany psychiczne zachodzące w okresie dojrzewania 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia na przykładach, czym jest odpowiedzialność 	<ul style="list-style-type: none"> prezentuje informacje dotyczące zagrożeń, na które mogą być narażone dzieci w okresie dojrzewania
Podsumowanie działu 4	32., 33. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Odkrywamy tajemnice ciała człowieka”					
Dział 5. Odkrywamy tajemnice zdrowia						
Uczeń:						

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Z wypowiedzią	Prawie potrafię	Potrafię	Bez problemu	Jesteś mistrzem
1. Zdrowy styl życia	34. Jak dbać o higienę?	<ul style="list-style-type: none"> wymienia co najmniej trzy zasady zdrowego stylu życia korzystając z piramidy zdrowego żywienia, wskazuje produkty, które należy spożywać w dużych i w małych ilościach wyjaśnia, dlaczego ważna jest czystość rąk omawia sposoby dbania o zęby wymienia dwie zasady bezpieczeństwa podczas zabaw na świeżym powietrzu 	<ul style="list-style-type: none"> podaje zasady prawidłowego odżywiania wyjaśnia, dlaczego należy dbać o higienę skóry opisuje sposób pielęgnacji paznokci wyjaśnia, na czym polega właściwy dobór odzieży podaje przykłady wypoczynku czynnego i wypoczynku biernego 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia wszystkie zasady zdrowego stylu życia wyjaśnia rolę aktywności fizycznej w zachowaniu zdrowia opisuje sposób pielęgnacji skóry – ze szczególnym uwzględnieniem okresu dojrzewania wyjaśnia, na czym polega higiena jamy ustnej 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym jest zdrowy styl życia omawia skutki niewłaściwego odżywiania się wyjaśnia, na czym polega higiena osobista podaje sposoby na uniknięcie zakażenia się grzybicą 	<ul style="list-style-type: none"> przygotowuje propozycję prawidłowego jadłospisu na trzy dni, który będzie odpowiedni w okresie dojrzewania
2. Choroby zakaźne i pasożytnicze	35. Poznajemy choroby zakaźne	<ul style="list-style-type: none"> wymienia drogi wnikania do organizmu człowieka drobnoustrojów chorobotwórczych i zwierząt pasożytniczych wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych drogą oddechową wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych drogą pokarmową 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przyczyny chorób zakaźnych wymienia nazwy chorób przenoszonych drogą oddechową omawia objawy wybranej choroby przenoszonej drogą oddechową określa zachowania zwierzęcia, które mogą świadczyć o tym, że jest ono chore na wściekliznę 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia sposoby zapobiegania chorobom przenoszonym drogą oddechową wymienia szkody, które pasożyty powodują w organizmie 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje objawy przebiegania z objawami grypy i anginy klasyfikuje pasożyty na wewnętrzne i zewnętrzne, podaje ich przykłady opisuje objawy wybranych chorób zakaźnych wyjaśnia, czym są szczepionki 	<ul style="list-style-type: none"> przygotowuje informacje na temat objawów boreliozy i sposobów postępowania w przypadku zachorowania na nią
3. Jak postępować w niebezpiecznych sytuacjach?	36. Jak uniknąć niebezpiecznych sytuacji w naszym otoczeniu?	<ul style="list-style-type: none"> wymienia zjawiska pogodowe, które mogą stanowić zagrożenie odróżnia muchomora sromotnikowego od innych grzybów określa sposób postępowania po uządleniu 	<ul style="list-style-type: none"> określa zasady postępowania w czasie burzy, gdy przebywa się w domu lub poza nim rozpoznaje owady, które mogą być groźne 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia charakterystyczne cechy muchomora sromotnikowego wymienia objawy zatrucia grzybami 	<ul style="list-style-type: none"> omawia sposób postępowania po ukąszeniu przez żmiję rozpoznaje dziko rosnące rośliny trujące 	<ul style="list-style-type: none"> prezentuje plakat informujący o zagrożeniach w swojej okolicy

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Z odpowiedzią	Prawie potrafię	Potrafię	Bez problemu	Jesteś mistrzem
	37. Niebezpieczeństwa i pierwsza pomoc w domu	<ul style="list-style-type: none"> omawia zasady postępowania podczas pielęgnacji roślin hodowanych w domu podaje przykłady środków czystości, które stwarzają zagrożenia dla zdrowia wymienia rodzaje urazów skóry 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady trujących roślin hodowanych w domu przyporządkowuje nazwę zagrożenia do symboli umieszczanych na opakowaniach omawia sposób postępowania w wypadku otarć i skaleczeń 	<ul style="list-style-type: none"> omawia zasady pierwszej pomocy po kontakcie ze środkami czystości 	<ul style="list-style-type: none"> omawia zasady postępowania w przypadku oparzeń 	
4. Czym jest uzależnienie	38. Uzależnienia i ich skutki	<ul style="list-style-type: none"> podaje przynajmniej dwa przykłady negatywnego wpływu dymu tytoniowego i alkoholu na organizm człowieka opisuje zachowanie świadczące o mogącym rozwinąć się uzależnieniu od komputera lub telefonu 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady substancji, które mogą uzależniać podaje przykłady skutków działania alkoholu na organizm 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega palenie bierne wymienia skutki przyjmowania narkotyków 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym jest uzależnienie charakteryzuje substancje znajdujące się w dymie papierosowym uzasadnia, dlaczego napoje energetyzujące nie są obojętne dla zdrowia 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia konieczność zachowań asertywnych przygotowuje informacje na temat pomocy osobom uzależnionym
Podsumowanie działu 5	39.,40. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Odkrywamy tajemnice zdrowia”					
Dział 6. Orientujemy się w terenie						
			Uczeń:			
1. Co pokazujemy na planach?	41. Co to jest plan?	<ul style="list-style-type: none"> oblicza wymiary biurka w skali 1 : 10 rysuje plan biurka w skali 1 : 10 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jak powstaje plan rysuje plan dowolnego przedmiotu (wymiary przedmiotu podzielne bez reszty przez 10) w skali 1 : 10 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie skala liczbowa oblicza wymiary przedmiotu w różnych skalach, np. 1 : 5, 1 : 20, 1 : 50 	<ul style="list-style-type: none"> rysuje plan pokoju w skali 1 : 50 dobiera skalę do wykonania planu dowolnego obiektu wykonuje szkic terenu szkoły 	<ul style="list-style-type: none"> wykonuje szkic okolic szkoły wyjaśnia pojęcia: skala mianowana, podziałka liniowa
2. Jak czytamy plany i mapy?	42. Czytamy plan miasta i mapę turystyczną	<ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje map odczytuje informacje zapisane w legendzie planu 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: mapa i legenda rozpoznaje obiekty przedstawione na planie lub mapie za pomocą znaków kartograficznych 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje słowami fragment terenu przedstawiony na planie lub mapie określa przeznaczenie planu miasta i mapy turystycznej 	<ul style="list-style-type: none"> odszukuje na mapie wskazane obiekty przygotowuje zbiór znaków kartograficznych dla planu lub mapy najbliższej okolicy 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje dokładność planu miasta i mapy turystycznej
3. Jak się orientować w terenie?	43. Jak się orientować w terenie?	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje kierunki geograficzne na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> określa położenie innych obiektów na mapie w stosunku do podanego obiektu 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega orientowanie planu lub mapy 	<ul style="list-style-type: none"> orientuje mapę za pomocą obiektów w terenie 	<ul style="list-style-type: none"> dostosowuje sposób orientowania mapy do otaczającego terenu

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Z wypowiedzią	Prawie potrafię	Potrafię	Bez problemu	Jesteś mistrzem
	44. Ćwiczymy orientowanie się w terenie – lekcja w terenie	<ul style="list-style-type: none"> odszukuje na planie okolicy wskazany obiekt, np. kościół, szkołę 	<ul style="list-style-type: none"> opowiada, jak zorientować plan lub mapę za pomocą kompasu 	<ul style="list-style-type: none"> orientuje plan lub mapę za pomocą kompasu 		
Podsumowanie działu 6	45.,46. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Orientujemy się w terenie”					
Dział 7. Poznajemy krajobraz najbliższej okolicy						
			Uczeń:			
1. Rodzaje krajobrazów	47. Co to jest krajobraz?	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje na zdjęciach rodzaje krajobrazów podaje przykłady krajobrazu naturalnego wymienia nazwy krajobrazów kulturowych określa rodzaj krajobrazu najbliższej okolicy 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, do czego odnoszą się nazwy krajobrazów wymienia rodzaje krajobrazów: naturalny, kulturowy wyjaśnia pojęcie krajobraz kulturowy wskazuje w krajobrazie najbliższej okolicy składniki, które są wytworami człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie krajobraz wymienia składniki, które należy uwzględnić, opisując krajobraz omawia cechy poszczególnych krajobrazów kulturowych wskazuje naturalne składniki krajobrazu najbliższej okolicy 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje krajobraz najbliższej okolicy 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje pozytywne i negatywne skutki przekształcenia krajobrazu najbliższej okolicy
2. Ukształtowanie terenu	48. Poznajemy formy terenu	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje na ilustracji wzniesienia i zagłębienia wyjaśnia, czym są równiny 	<ul style="list-style-type: none"> omawia na podstawie ilustracji elementy wzniesienia wskazuje formy terenu w krajobrazie najbliższej okolicy 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje wklęsłe formy terenu opisuje formy terenu dominujące w krajobrazie najbliższej okolicy 	<ul style="list-style-type: none"> klasyfikuje wzniesienia na podstawie ich wysokości omawia elementy doliny 	<ul style="list-style-type: none"> przygotowuje krótką prezentację o najciekawszych formach terenu w Polsce i na świecie
3. Czy wszystkie skały są twarde?	49. Czy wszystkie skały są twarde?	<ul style="list-style-type: none"> przyporządkowuje jedną/dwie pokazane skały do poszczególnych grup 	<ul style="list-style-type: none"> podaje nazwy grup skał podaje przykłady skał litych, zwięzłych i luźnych 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje budowę skał litych, zwięzłych i luźnych 	<ul style="list-style-type: none"> omawia proces powstawania gleby 	<ul style="list-style-type: none"> przygotowuje kolekcję skał z najbliższej okolicy wraz z ich opisem
4. Wody słodkie i wody słone	50. Wody słodkie i wody słone	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady wód słonych wskazuje na mapie przykład wód stojących i płynących w najbliższej okolicy 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady wód słodkich – w tym wód powierzchniowych wskazuje różnice między oceanem a morzem na podstawie ilustracji rozróżnia rodzaje wód stojących i płynących wymienia różnice między jeziorem a stawem 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: wody słodkie, wody słone omawia warunki niezbędne do powstania jeziora porównuje rzekę z kanałem śródlądowym 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje wody słodkie występujące na Ziemi omawia, jak powstają bagna charakteryzuje wody płynące 	<ul style="list-style-type: none"> prezentuje informacje typu „naj” – najdłuższa rzeka, największe jezioro, największa głębokość oceaniczna wyjaśnia, czym są lodowce i lądolody

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Z wypowiedzią	Prawie potrafię	Potrafię	Bez problemu	Jesteś mistrzem
5. Krajobraz wczoraj i dziś	51. Krajobraz wczoraj i dziś	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje na zdjęciach krajobraz kulturowy 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia, podając przykłady, od jakich nazw pochodzą nazwy miejscowości podaje przykłady zmian w krajobrazach kulturowych 	<ul style="list-style-type: none"> omawia zmiany w krajobrazie wynikające z rozwoju rolnictwa omawia zmiany w krajobrazie związane z rozwojem przemysłu wyjaśnia pochodzenie nazwy swojej miejscowości 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady działalności człowieka, które prowadzą do przekształcenia krajobrazu wskazuje źródła, z których można uzyskać informacje o historii swojej miejscowości 	<ul style="list-style-type: none"> przygotowuje plakat lub prezentację multimedialną na temat zmian krajobrazu na przestrzeni dziejów lub przygotowuje prezentację multimedialną lub plakat pt. „Moja miejscowość dawniej i dziś”
6. Obszary i obiekty chronione	52. Obszary i obiekty chronione	<ul style="list-style-type: none"> wymienia dwie/trzy formy ochrony przyrody w Polsce podaje dwa/trzy przykłady ograniczeń obowiązujących na obszarach chronionych wyjaśnia, na czym polega ochrona ścisła 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym są parki narodowe podaje przykłady obiektów, które są pomnikami przyrody omawia sposób zachowania się na obszarach chronionych 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia cel ochrony przyrody wyjaśnia, czym są rezerwaty przyrody wyjaśnia różnice między ochroną ścisłą a ochroną czynną podaje przykład obszaru chronionego lub pomnika przyrody znajdującego się w najbliższej okolicy 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje różnice między parkiem narodowym a parkiem krajobrazowym na podstawie mapy w podręczniku lub atlasie podaje przykłady pomników przyrody ożywionej i nieożywionej na terenie Polski i swojego województwa 	<ul style="list-style-type: none"> prezentuje – w dowolnej formie – informacje na temat ochrony przyrody w najbliższej okolicy: gminie, powiecie lub województwie
Podsumowanie działu 7	53.,54. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Poznajemy krajobraz najbliższej okolicy”					
Dział 8. Odkrywamy tajemnice życia w wodzie i na lądzie						
Uczeń:						
1. Warunki życia w wodzie	55. Poznajemy warunki życia w wodzie	<ul style="list-style-type: none"> podaje trzy przystosowania ryb do życia w wodzie wymienia dwa przykłady innych przystosowań organizmów do życia w wodzie 	<ul style="list-style-type: none"> omawia na przykładach przystosowania zwierząt do życia w wodzie wyjaśnia, dzięki czemu zwierzęta wodne mogą przetrwać zimę 	<ul style="list-style-type: none"> omawia na przykładach przystosowania roślin do ruchu wody omawia sposób pobierania tlenu przez organizmy wodne 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie plankton omawia na przykładach przystosowania zwierząt do ruchu wody 	<ul style="list-style-type: none"> prezentuje informacje o największych organizmach żyjących w środowisku wodnym
2. Z biegiem rzeki	56. Poznajemy rzekę	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na ilustracji elementy rzeki: źródło, bieg górny, bieg środkowy, bieg dolny, ujście 	<ul style="list-style-type: none"> podaje dwie/trzy nazwy organizmów żyjących w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki omawia warunki panujące w górnym biegu rzeki 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy, którymi różnią się poszczególne odcinki rzeki porównuje warunki życia w poszczególnych biegach rzeki 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje na ilustracjach organizmy charakterystyczne dla każdego z biegów rzeki omawia przystosowania organizmów żyjących w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje świat roślin oraz zwierząt w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Z wypowiedzią	Prawie potrafię	Potrafię	Bez problemu	Jesteś mistrzem
3. Życie w jeziorze	57. Poznajemy warunki życia w jeziorze	<ul style="list-style-type: none"> przyporządkowuje na schematycznym rysunku odpowiednie nazwy do stref życia w jeziorze odczytuje z ilustracji nazwy dwóch/trzech organizmów żyjących w poszczególnych strefach jeziora 	<ul style="list-style-type: none"> podaje nazwy stref życia w jeziorze wymienia grupy roślin żyjących w strefie przybrzeżnej rozpoznaje na ilustracjach pospolite rośliny wodne przytwierdzone do podłoża 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje przystosowania roślin do życia w strefie przybrzeżnej wymienia czynniki warunkujące życie w poszczególnych strefach jeziora wymienia zwierzęta żyjące w strefie przybrzeżnej charakteryzuje przystosowania ptaków i ssaków strefy przybrzeżnej do życia w wodzie 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje poszczególne strefy jeziora rozpoznaje na ilustracjach pospolite zwierzęta związane z jeziorami układa z poznanych organizmów łańcuch pokarmowy występujący w jeziorze 	<ul style="list-style-type: none"> przygotowuje prezentację na temat trzech/czterech organizmów tworzących plankton prezentuje informacje „naj” na temat jezior w Polsce i na świecie
4. Warunki życia na łądzie	58. Warunki życia na łądzie	<ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki warunkujące życie na łądzie omawia przystosowania zwierząt do zmian temperatury 	<ul style="list-style-type: none"> omawia przystosowania roślin do niskiej lub wysokiej temperatury 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje przystosowania roślin i zwierząt zabezpieczające je przed utratą wody wymienia przykłady przystosowań chroniących zwierzęta przed działaniem wiatru 	<ul style="list-style-type: none"> omawia negatywną i pozytywną rolę wiatru w życiu roślin opisuje sposoby wymiany gazowej u zwierząt lądowych wymienia przystosowania roślin do wykorzystania światła 	<ul style="list-style-type: none"> prezentuje informacje na temat przystosowań dwóch/trzech gatunków roślin lub zwierząt do życia w ekstremalnych warunkach lądowych
5. Las ma budowę warstwową	59. Poznajemy budowę lasu i panujące w nim warunki	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje warstwy lasu na planszy dydaktycznej lub ilustracji wymienia po dwa gatunki organizmów żyjących w dwóch wybranych warstwach lasu podaje trzy zasady zachowania się w lesie 	<ul style="list-style-type: none"> podaje nazwy warstw lasu rozpoznaje pospolite organizmy żyjące w poszczególnych warstwach lasu 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje warunki abiotyczne panujące w poszczególnych warstwach lasu rozpoznaje pospolite grzyby jadalne 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje poszczególne warstwy lasu, uwzględniając rośliny i zwierzęta żyjące w tych warstwach 	<ul style="list-style-type: none"> omawia wymagania środowiskowe wybranych gatunków zwierząt żyjących w poszczególnych warstwach lasu
	60. Jakie organizmy spotykamy w lesie? – lekcja w terenie					

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Z odpowiedzią	Prawię potrafię	Potrafię	Bez problemu	Jesteś mistrzem
6. Jakie drzewa rosną w lesie?	61. Poznajemy różne drzewa	<ul style="list-style-type: none"> • podaje po dwa przykłady drzew iglastych i liściastych • rozpoznaje dwa drzewa iglaste i dwa liściaste 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje wygląd igieł sosny z igłami świerka • wymienia cechy budowy roślin iglastych ułatwiające ich rozpoznawanie, np. kształt i liczba igieł, kształt i wielkość szyszek • wymienia cechy ułatwiające rozpoznawanie drzew liściastych 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje drzewa liściaste z drzewami iglastymi • rozpoznaje rosnące w Polsce rośliny iglaste • rozpoznaje przynajmniej sześć gatunków drzew liściastych • wymienia typy lasów rosnących w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady drzew rosnących w lasach liściastych, iglastych i mieszanych 	<ul style="list-style-type: none"> • prezentuje informacje na temat roślin iglastych pochodzących z innych regionów świata, które są uprawiane w polskich ogrodach
7. Na łące	62. Na łące	<ul style="list-style-type: none"> • podaje dwa przykłady znaczenia łąki • wyjaśnia, dlaczego nie wolno wypalać traw • rozpoznaje przynajmniej trzy gatunki poznanych roślin łąkowych 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy łąki • wymienia zwierzęta mieszkające na łące i żerujące na niej • przedstawia w formie łańcucha pokarmowego proste zależności pokarmowe między organizmami żyjącymi na łące 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia zmiany zachodzące na łące w różnych porach roku • rozpoznaje przynajmniej pięć gatunków roślin występujących na łące 	<ul style="list-style-type: none"> • przyporządkowuje nazwy gatunków roślin do charakterystycznych barw łąki • uzasadnia, że łąka jest środowiskiem życia wielu zwierząt 	<ul style="list-style-type: none"> • wykonuje zielnik z poznanych na lekcji roślin łąkowych lub innych roślin
8. Na polu uprawnym	63. Na polu uprawnym	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia nazwy zbóż • rozpoznaje na ilustracjach owies, pszenicę i żyto • podaje przykłady warzyw uprawianych na polach • wymienia nazwy dwóch szkodników upraw polowych 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia sposoby wykorzystywania roślin zbożowych • rozpoznaje nasiona trzech zbóż • wyjaśnia, które rośliny nazywamy chwastami • uzupełnia brakujące ogniwa w łańcuchach pokarmowych organizmów żyjących na polu 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: zboża ozime, zboża jare • podaje przykłady wykorzystywania uprawianych warzyw 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady innych upraw niż zboża i warzywa, wskazując sposoby ich wykorzystywania • przedstawia zależności występujące na polu w formie co najmniej dwóch łańcuchów pokarmowych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, w jaki sposób człowiek może wykorzystać dziko żyjące zwierzęta do ochrony roślin uprawnych przez szkodnikami
Podsumowanie działu 8	64.,65. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Odkrywamy tajemnice życia w wodzie i na lądzie”					